

*Алілуйко А.М.,
канд. фіз.-мат. наук,
доцент кафедри прикладної математики
Тернопільський національний економічний університет*
*Миколюк С.М.,
канд. екон. наук, старший викладач
кафедри психології та соціальної роботи
Тернопільський національний економічний університет*
*Стефурак Н.А.,
канд. фіз.-мат. наук, викладач
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола*

Застосування методу аналізу ієрархій в управлінській діяльності сфери соціального влаштування дітей

Постановка проблеми. Майбутнє держави, її життєдайність визначається наявністю молодих поколінь. Захист дитинства є перш за все пріоритетним напрямом соціального розвитку країни. Реалізація права дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, на виховання в сімейному оточенні, активізація усиновлення є одним із першочергових напрямків діяльності органів державної влади. Дане питання вирішується на державному рівні за допомогою різних механізмів урегулювання, дослідження яких допомагає вдосконалити сферу соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Однак є багато проблем у цій сфері.

З огляду на важливість для розвитку дитини сімейного оточення, вважаємо, що діяльність у соціальній сфері повинна бути спрямована на створення сімейних форм утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які здатні до певної міри замінити сім'ю.

Потенційні батьки-вихователі, прийомні батьки, усиновлювачі, які вирішили взяти участь у вихованні дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, зустрічаються із питанням вибору форми влаштування (виховання) таких дітей. Для вивчення факторів впливу на їх вибір, удосконалення та розробки організаційно-економічних механізмів

управлінської діяльності сфери соціального влаштування дітей доцільним є використання методу аналізу ієрархій (МАІ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями сирітства займалися багато вітчизняних і закордонних науковців. Дослідженням питань формування особистості дітей присвячували увагу такі вітчизняні вчені: І. Бех, О. Безпалько, А. Наточій та ін. [1, 4; 7]. Проблеми ефективності управлінської діяльності у сфері влаштування дітей-сиріт досліджували О. Бурлака, М. Докторович, Н. Султанова, О. Шнипко та ін. [2; 3; 12; 13]. Питання порівняльно-соціального аналізу форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, знайшли своє відображення в роботах Л. Кривачук, О. Кузьміної, В. Старцевої та ін. [5; 6; 11]. Результати напрацювань названих вище науковців дозволили здійснити суттєвий внесок у вирішення проблем сирітства. Але маловивченими залишаються питання соціального влаштування дитини, які повною мірою враховували б сучасні ендогенні та екзогенні виклики, що впливають на розвиток соціальної сфери.

Постановка завдання. Серед множини методів аналітичного планування і прогнозування метод аналізу ієрархій дає змогу розв'язувати складно структуровані задачі управління. Метою статті є дослідити можливість використання МАІ для здійснення управлінських рішень щодо вдосконалення діяльності держави по соціальному влаштуванню дітей.

Виклад основного матеріалу досліджень. Діти, що втратили батьків, потребують родинного тепла і виховання. А тому, існують різні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

До сімейних форм відносимо такі: усиновлення, опіка (піклування), прийомна сім'я (ПС) та дитячий будинок сімейного типу (ДБСТ). У наукових дослідження особливу увагу приділяють питанню усиновлення, як найбільш пріоритетній формі влаштування дитини з діючих сімейних форм.

Попри спільну назву «сімейні форми», яка фактично означає виховання дітей в сім'ї, кожна із зазначених форм відрізняється одна від одної як за правовими, так і за організаційними ознаками. Безперечно, найкращою із усіх

діючих форм сімейного влаштування дітей є усиновлення, тобто прийняття дитини у сім'ю на правах рідної. Тільки ця форма влаштування з усіх існуючих відповідає «найвищим інтересам дитини» та позбавляє дитину статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування.

Правові, організаційні, соціальні засади та гарантії державної підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, молоді із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, визначаються Законом України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування». Таким дітям та батькам-вихователям, прийомним батькам встановлено гарантовані державою соціальні стандарти і нормативи.

Державні соціальні стандарти, нормативи споживання, нормативи забезпечення є однаковими для всіх дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб із їх числа, незалежно від форми їх влаштування та утримання, і залежать від величини прожиткового мінімуму. Саме цей показник є державним нормативом, що використовується при визначенні більшості показників соціального блоку бюджету.

Прожитковий мінімум встановлюється окремо для кожної соціально-демографічної групи. Відповідно до законодавства України є чотири такі групи. Це діти віком до 6 років; діти віком від 6 до 18 років; працездатні особи; особи, які втратили працездатність. Кожній із цих перерахованих груп визначена окрема величина прожиткового мінімуму. Розмір прожиткового мінімуму в Україні досить низький і впродовж п'яти років зростає незначними темпами (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка величини прожиткового мінімуму в Україні (грн/міс на кінець календарного року)

Показник	Рік				
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Прожитковий мінімум загальний	1330	1544	1700	1853	2027
Діти віком до 6 років	1167	1355	1492	1626	1779
Діти віком від 6 до 18 років	1455	1689	1860	2027	2218

Працевдатне населення	1378	1600	1762	1921	2102
Особи, які втратили працевдатність	1074	1247	1373	1497	1638

Джерело: складено за даними [9]

Тепер проаналізуємо соціальні виплати, які нараховуються на основі затвердженого на 2019 рік прожиткового мінімуму на дітей відповідного віку при різних формах влаштування дитини.

Допомога при усиновленні дитини в Україні прирівняна до допомоги при народженні, тому і розмір такої допомоги такий, який встановлений для виплати допомоги при народженні першої дитини У разі усиновлення двох і більше дітей допомога надається на кожну дитину.

У 2019 році розмір виплати при народженні дитини залишився на попередньому рівні, встановленому 1 липня 2014 року, 41280 грн. – це єдиний розмір допомоги на першу, другу і наступну дитину. Ця сума не залежить від кількості дітей у сім'ї і виплачується протягом 3-х років. Впродовж 2019 року збільшуються соціальні виплати, наприклад, допомога по вагітності зростає до 2207 грн., а виплати матерям-одиначкам з дітьми до 6 років – до 1779 грн. Якщо вік дитини від 6 до 18 років, то допомога становитиме 2218 грн. (табл. 1). Допомога при народженні дитини залишається незмінною і складає 41280 грн. Але до неї додають пакет малюка, в який входять одяг, пелюшки, іграшки на 5 тисяч грн.

Хоча розмір допомоги при усиновленні дитини і становить 41280 грн. та враховуючи, що на усиновлену дитину призупиняються усі соціальні виплати та гарантії – то це не така вже і велика сума. Тому було б доцільно розробити єдину систему пільг при усиновленні дітей (на сьогодні вона не є мотиваційною та повноцінною) за якою дитина набуватиме статусу усиновленої дитини разом із деякими соціальними преференціями, наприклад – пільговий вступ до закладу вищої освіти, щорічне оздоровлення дитина. На нашу думку, саме такий підхід стимулював би до збільшення чисельності усиновлених дітей у регіоні.

Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, надається у розмірі, що становить два прожиткових мінімуми для дитини відповідного

віку. Так у 2019 році такі виплати становлять: для дітей до 6 років: з 01.01.19 – 3252 грн, з 01.05.19 – 3398 грн, з 01.12.19 – 3558 грн; для дітей 6-18 років: з 01.01.19 – 4054 грн, з 01.05.19 – 4236 грн, з 01.12.19 – 4436 грн. Зауважимо, що при отриманні на дитину пенсії, аліментів, стипендії, державної допомоги (крім соціальних допомог на дітей-інвалідів), розмір допомоги на дитину, над якою встановлено опіку чи піклування, визначається як різниця між двома прожитковими мінімумами та розміром призначених пенсії, аліментів, стипендії, державної допомоги.

Розмір соціальної допомоги на дітей при влаштуванні їх у прийомну сім'ю чи дитячий будинок сімейного типу становить два прожиткових мінімуми для дітей відповідного віку. Розмір грошового забезпечення становить 35 відсотків розміру соціальної допомоги на кожную дитину вихованця та на кожную прийомну дитину, але не більше п'яти прожиткових мінімумів для працездатної особи одному з батьків-вихователів і не більше ніж півтора прожиткового мінімуму для працездатної особи одному з прийомних батьків (табл. 2).

Таблиця 2

Виплати у дитячому будинку сімейного типу та прийомній сім'ї у 2019 р.

Чисельність дітей	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Соціальні виплати, грн	4054	8108	12162	16216	20270	24324	28378	32432	36486	40540
Грошове забезпечення, грн	1418,9	2837,8	4256,7	4256,7	7094,5	8513,4	9605	9605	9605	9605
Разом, грн	5472,9	10945,8	16418,7	20472,7	27364,5	32837,4	37983	42037	46091	50145

Джерело: складено та розраховано за даними [8]

Грошове забезпечення прийомних батьків та батьків-вихователів при вихованні від 3 та 7 дітей відповідно не збільшується, це не стимулює батьків добирати дітей-сиріт на виховання. Пропонуємо переглянути нарахування грошових виплат, як пряму залежність прожиткового мінімуму на працездатну особу від чисельності дітей, які виховуються в родині.

Вважаємо за необхідність передбачити на законодавчому рівні механізм накопичення на рахунку дитини певної «неспалимої суми» щомісячно впродовж дії договору про спільне проживання, виховання та утримання дітей у сім'ї. Таким чином, навіть у разі дострокового припинення дії договору дитина-сирота буде мати власні заощадження, які в подальшому підвищать її соціальний захист.

Змушені також констатувати, що нині не має технологій адекватного бюджетного аналізу видатків на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та ефективності їх використання, гнучких механізмів перерозподілу чи переорієнтації цих видатків з метою максимального врахування потреб дитини. Це є вкрай серйозною проблемою, яка, з одного боку, стримує регіональний розвиток сімейних форм виховання, а з другого – потребує законодавчого врегулювання.

Варто зауважити, що останнім часом спостерігаються позитивні зрушення щодо забезпечення соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а саме: вдосконалюється законодавча база та посилюється регіональний контроль за виконанням організаційних умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

На нашу думку, спостерігається поступ в напрямку поліпшення соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа в цілому, а також про посилення регіонального контролю за захистом їх прав та інтересів. Водночас, у системі соціальної взаємодії дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, залишається неподоланим розрив між досвідом повсякденності та системою задекларованих норм.

Розглянемо приклад застосування МАІ для аналізу факторів, які враховуються при виборі форми влаштування дитини потенційними батьками-вихователями, прийомними батьками, усиновлювачами.

Опираючись на методи управлінської діяльності сфери соціального влаштування дітей (економічні, соціально-психологічні, організаційні), можемо виділити критерії оцінки можливого вибору форми влаштування дитини:

1) соціально-економічний: гарантовані соціальні виплати та пільги для дітей-сиріт (Φ_1); стандарт грошового забезпечення прийомних батьків та батьків-вихователів (Φ_2); разової державної фінансової допомоги після досягнення повноліття (Φ_3); гарантованого першого робочого місця (Φ_4); житлове забезпечення (Φ_5);

2) організаційно-правовий: юридичний захист дітей (Φ_6); юридична допомога батькам (Φ_7);

3) морально-етичні: соціалізація влаштованих дітей (Φ_8); підготовка і психологічний супровід батьків (Φ_9).

Для кількісного оцінювання вагомості критеріїв при їх попарному порівнянні можна скористатись шкалою відносної вагомості, розробленою Т. Сааті [10].

Якщо під час порівняння одного фактора чи варіанта з іншим отримано одне із значень відносної вагомості (наприклад, 2), то при порівнянні другого з першим отримаємо обернену величину (а саме $1/2$).

На першому кроці МАІ здійснимо декомпозицію та представлення задачі в ієрархічній формі. Ми розглядаємо домінантні ієрархії, які будуються з вершинами (ціль – з точки зору управління) через проміжні рівні (критерії, від яких залежать наступні рівні) до найнижчого рівня, який є переліком альтернатив.

Управлінську діяльність сфери соціального влаштування дітей пропонуємо розглядати через пріоритетність форм влаштування дітей: головна мета влаштування дитини (рівень 1), врахування інтересів і вигод для усіх сторін, які беруть участь у соціальному влаштуванні дітей: $\Phi_1 - \Phi_9$ (рівень 2) та самі форми влаштування дітей: усиновлення, опіка, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу (рівень 3).

Для реалізації методу введено закон ієрархічної безпосередності, відповідно до якого потрібно, щоб елементи кожного рівня були порівняні по відношенню до елементів вищого рівня. Між рівнями будуються матриці

попарних порівнянь щодо важливості елементів кожного рівня по відношенню один до одного.

Для рівня 2 будуємо матрицю попарних порівнянь, на основі думок експертів (табл. 3).

Таблиця 3

Матриця експертних оцінок вагомості

Відповідність інтересів	Φ_1	Φ_2	Φ_3	Φ_4	Φ_5	Φ_6	Φ_7	Φ_8	Φ_9	Вектор пріоритетів	
Φ_1	1	3	7	2	1/7	2	3	2	3	0,137	$Q_{\max} = 10,3$ $CI = 0,16$ $CRS_9 = 1,45$ $CR = 0,11$
Φ_2	1/3	1	3	1	1/8	1	3	1	3	0,077	
Φ_3	1/7	1/3	1	1/4	1/9	1/5	1/4	1/8	1/7	0,017	
Φ_4	1/2	1	4	1	1/7	3	4	1	3	0,098	
Φ_5	7	8	9	7	1	7	8	3	7	0,411	
Φ_6	1/2	1	5	1/3	1/7	1	5	1	3	0,081	
Φ_7	1/3	1/3	4	1/4	1/8	1/5	1	1/3	1	0,035	
Φ_8	1/2	1	8	1	1	1	3	1	1	0,1	
Φ_9	1/3	1/3	7	1/3	1/7	1/3	1	1	1	0,046	

Джерело: складено на основі експертних оцінок

На основі отриманих результатів можна зробити висновок, що, на думку експертів, найвагомішими факторами впливу на вибір форми влаштування дітей є гарантовані соціальні виплати та пільги для дітей-сиріт, житлове забезпечення та соціалізація влаштованих дітей.

Визначивши важливість інтересів і вигод для усіх сторін, які беруть участь у соціальному влаштуванні дітей, складаємо відповідно до правил матриці пріоритетності матрицю попарних порівнянь для рівня 3 шляхом порівняння альтернатив (усиновлення, опіка, ПС, ДБСТ) між собою щодо факторів $\Phi_1 - \Phi_9$ (табл. 4).

Таблиця 4

Матриці бальних оцінок щодо форм влаштування

Φ_1	Усиновлення	Опіка	ПС	ДБСТ	Вектор пріоритетів	
Усиновлення	1	1/9	1/9	1/9	0,036	$Q_{\max} = 4$ $CI = 0,00$ $CRS_4 = 0,9$ $CR = 0,00$
Опіка	9	1	1	1	0,321	
ПС	9	1	1	1	0,321	
ДБСТ	9	1	1	1	0,321	
Φ_2	Усиновлення	Опіка	ПС	ДБСТ	Вектор	

					пріоритетів	
Усиновлення	1	1	1/6	1/9	0,056	$Q_{\max} = 4,09$ $CI = 0,03$ $CRS_4 = 0,9$ $CR = 0,03$
Опіка	1	1	1/6	1/9	0,056	
ПС	6	6	1	1/3	0,284	
ДБСТ	9	9	3	1	0,603	
Φ_3	Усиновлення	Опіка	ПС	ДБСТ	Вектор пріоритетів	
Усиновлення	1	1/3	1/3	1/3	0,092	$Q_{\max} = 4,31$ $CI = 0,10$ $CRS_4 = 0,9$ $CR = 0,12$
Опіка	3	1	1/3	1/3	0,159	
ПС	3	3	1	1/3	0,275	
ДБСТ	3	3	3	1	0,476	
Φ_4	Усиновлення	Опіка	ПС	ДБСТ	Вектор пріоритетів	
Усиновлення	1	1	1/7	1/7	0,063	$Q_{\max} = 4$ $CI = 0,00$ $CRS_4 = 0,9$ $CR = 0,00$
Опіка	1	1	1/7	1/7	0,063	
ПС	7	7	1	1	0,438	
ДБСТ	7	7	1	1	0,438	
Φ_5	Усиновлення	Опіка	ПС	ДБСТ	Вектор пріоритетів	
Усиновлення	1	1	1/8	1/8	0,055	$Q_{\max} = 4,09$ $CI = 0,03$ $CRS_4 = 0,9$ $CR = 0,03$
Опіка	1	1	1/8	1/8	0,055	
ПС	8	8	1	2	0,522	
ДБСТ	8	8	1/2	1	0,369	
Φ_6	Усиновлення	Опіка	ПС	ДБСТ	Вектор пріоритетів	
Усиновлення	1	1	1/5	1/5	0,07	$Q_{\max} = 4$ $CI = 0,00$ $CRS_4 = 0,9$ $CR = 0,00$
Опіка	3	1	1/2	1/2	0,193	
ПС	5	2	1	1	0,369	
ДБСТ	5	2	1	1	0,369	
Φ_7	Усиновлення	Опіка	ПС	ДБСТ	Вектор пріоритетів	
Усиновлення	1	1/2	1/3	1/3	0,11	$Q_{\max} = 4$ $CI = 0,00$ $CRS_4 = 0,9$ $CR = 0,00$
Опіка	2	1	1/2	1/2	0,189	
ПС	3	2	1	1	0,351	
ДБСТ	3	2	1	1	0,351	
Φ_8	Усиновлення	Опіка	ПС	ДБСТ	Вектор пріоритетів	
Усиновлення	1	1/3	1/5	1/5	0,07	$Q_{\max} = 4$ $CI = 0,00$ $CRS_4 = 0,9$ $CR = 0,00$
Опіка	3	1	1/2	1/2	0,193	
ПС	5	2	1	1	0,368	
ДБСТ	5	2	1	1	0,368	
Φ_9	Усиновлення	Опіка	ПС	ДБСТ	Вектор пріоритетів	
Усиновлення	1	1/3	1/6	1/6	0,064	$Q_{\max} = 4,32$ $CI = 0,11$ $CRS_4 = 0,9$ $CR = 0,12$
Опіка	3	1	1/3	1/3	0,157	
ПС	6	3	1	1	0,427	
ДБСТ	6	3	1	1	0,427	

Джерело: розраховано авторами

Отримавши сукупність матриць порівняння, можна приймати рішення на основі їх змістовного аналізу щодо оцінки альтернатив за визначеними критеріями. Для отримання узагальнених оцінок використаємо [10, с. 37] середньгеометричні усереднення і нормування отриманих оцінок. Зокрема, пропонується для кожної матриці розрахувати вектори пріоритетів

$$X = (x_1, x_2, \dots, x_n), \quad x_i = \frac{d_i}{\sum_{i=1}^n d_i}, \quad d_i = \sqrt[n]{\prod_{j=1}^n a_{ij}}, \quad i = \overline{1, n},$$

де a_{ij} ($i, j = \overline{1, n}$) – елементи матриць попарних порівнянь.

Також доцільним є розрахунок для кожної матриці ієрархії індексу узгодженості (CI), який є кількісною оцінкою суперечливості результатів порівнянь. Неузгодженість отриманих результатів можлива як при похибках обчислень, так і при суб'єктивних помилках експертів. Індекс узгодженості завжди має додатне значення, яке знаходимо за формулою

$$CI = \frac{Q_{\max} n}{n-1}, \quad Q_{\max} = \sum_{j=1}^n \left(x_j \sum_{i=1}^n a_{ij} \right).$$

Також знаходимо відношення узгодженості (CR) як відношення індексу узгодженості до середньстатистичного значення індексу узгодженості (CIS_n) при випадковому виборі коефіцієнтів матриці порівняння

$$CR = CI / CIS_n.$$

Значення CIS_n не повинно бути більшим за 0,1 (у деяких випадках допускається не більше 0,2).

Відповідні вектори пріоритетів і значення для CI та CR наведено у таблицях 3 та 4.

На наступному етапі застосування МАІ визначимо глобальні пріоритети форм влаштування дітей відносно критеріїв (табл. 5). Глобальні пріоритети знаходимо як суму добутків по рядках координат векторів пріоритету форми влаштування дітей щодо критерію, отриманого з таблиці 4, на вагу кожного критерію, отриманого в таблиці 3.

Таблиця 5

Результати розрахунків глобальних пріоритетів форм влаштування дітей

Пріоритет	Ф ₁	Ф ₂	Ф ₃	Ф ₄	Ф ₅	Ф ₆	Ф ₇	Ф ₈	Ф ₉	Глобальні пріоритети
	0,137	0,077	0,017	0,098	0,411	0,081	0,035	0,100	0,046	
Усиновлення	0,036	0,056	0,092	0,063	0,055	0,070	0,109	0,070	0,064	0,059
Опіка	0,321	0,056	0,158	0,063	0,055	0,193	0,189	0,193	0,157	0,128
ПС	0,321	0,284	0,275	0,438	0,522	0,368	0,351	0,368	0,427	0,426
ДБСТ	0,321	0,603	0,475	0,438	0,369	0,368	0,351	0,368	0,427	0,391

Джерело: розраховано авторами

На основі розрахунків можна зробити висновки, що найпривабливішими для потенційними прийомних батьків, вихователів чи усиновлювачів з чотирьох форм влаштування дітей є прийомна сім'я та дитячі будинки сімейного типу, які отримали найвищі оцінки 0,426 та 0,391 відповідно. Зрозуміло, що такі результати аналізу обумовлені вагомістю економічних факторів при виборі форми влаштування дітей.

Даний аналіз дає орієнтири для розподілу ресурсів у залежності від ступеня важливості управлінської мети (влаштування дитини). Один із шляхів вирішення фінансового забезпечення влаштованих дітей у сімейні форми, це перерозподіл зекономлених коштів за рахунок зменшення чисельності закладів інтернатного типу. Фактично більша частина коштів, які виділяються державою, витрачається на утримання самих закладів та штату такого типу. Утримання дитини в інтернаті за діючим механізмом нині обходиться втричі дорожче, ніж якби був задіяний принцип «гроші ходять за дитиною», враховуючи прожитковий мінімум на дитину 1779 (2218) гривень відповідного віку.

Нагадаємо, що соціальний захист дитини – це комплексна державна політика, яка спрямована на влаштування дитини в сімейні форми виховання, повне державне забезпечення та соціальні гарантії, контроль їх виконання. Між тим, маючи призначені державою соціальні трансферти, дитина могла б претендувати на виховання у сім'ї. 42696 або 53232 гривень на рік на дитину (похідні від двох прожиткових мінімумів на місяць в залежності від віку дитини) плюс 35% від цієї суми для оплати послуг батьків-вихователів або

прийомних батьків не тільки дають економію бюджетних коштів держави, вони дозволяють дитині швидше знайти родину, в якій вона зростатиме; дитячий садок, у якому вона гратиметься з однолітками; школу, в якій навчатиметься.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, результати застосування методу аналізу ієрархів можна використовувати при розробці моделей та шляхів вдосконалення організаційно-економічних механізмів управлінської діяльності у сфері соціального влаштування дітей.

Опираючись на методи управлінської діяльності сфери соціального влаштування дітей, визначено критерії, які враховуються при виборі форм влаштування дитини. Методом аналізу ієрархій за даними експертних оцінок серед фахівців сфери соціального влаштування дітей встановлено, що економічні чинники є найвагомішими при виборі батьками форм влаштування дітей.

Першочерговими кроками в оновленій моделі соціального влаштування дітей у різні форми виховання, враховуючи економічний аспект, насамперед повинні стати:

- перегляд структури нормативів для обрахунку прожиткового мінімуму для дітей відповідного віку;
- впровадження на законодавчому рівні механізму накопичення на рахунку дитини певної «неспалимої суми», мінімальний накопичувальний варіант соціального забезпечення;
- розробка єдиної преференційної системи для усиновлених дітей, відповідно до якої дитина набуватиме статус усиновленої та певні соціальні пільги.

Література

1. Виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості в позакласній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: монографія / І.Д. Бех та ін. Харків : Друкарня Мадрид, 2016. 176 с.

2. Бурлака О. Види соціальної допомоги дітям – сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 89–93.

3. Докторович М.О. Система виховної роботи в дитячих будинках та інтернатних установах: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2012. 175 с.

4. Комплексна допомога бездоглядним та безпритульним дітям: метод. посіб. / О. В. Безпалько та ін. ; за ред. І. Д. Зверевої, Ж. В. Петрочко. Київ: Калита, 2010. 376 с.

5. Кривачук Л.Ф. Сімейні форми влаштування дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування. *Теорія та практика державного управління*, 2011. Вип. 3 (34). С. 193–203.

6. Кузьміна О.В. Аналіз особливостей життєдіяльності й побуту дітей в умовах інтернатної установи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 9. С. 264–273.

7. Наточій А.М. Теоретичні основи виховання моральних і соціальних цінностей у підлітків сучасних загальноосвітніх шкіл-інтернатів України. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2014. Iss. 19, No II (9). P. 90-93.

8. Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. №1751 Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-%D0%BF> (дата звернення: 25.06.2019).

9. Прожитковий мінімум в Україні по соціальним та демографічним групам. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin> (дата звернення: 25.06.2019).

10. Саати Т., Кернс К. Аналитическое планирование. Организация систем: пер. с англ. Москва. Радио и связь, 1991. 224 с.

11. Старцева В.П. Роль сім'ї та школи-інтернату як соціальних інститутів в соціалізації дітей-сиріт у наукових дослідженнях. *Науковий часопис НПУ*

імені М.П. Драгоманова : Серія 19. Корекційна педагогіка і спеціальна психологія. 2013. Вип. 23. С. 237-240.

12. Султанова Н.В. Діяльність інтернатних закладів освіти в Україні (друга половина ХХ століття): навч. посіб. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. 167 с.

13. Шнипко О.С. Модернізація фінансово-організаційних механізмів надання соціальних послуг вразливим категоріям дітей. *Фінанси України*. 2013. № 12. С. 42–52.

References

1. Bekh, I.D. et al. (2016), *Vykhovannia moralnoi samosvidomosti zrostaiuchoi osobystosti v pozaklasnii diialnosti zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [Education of moral consciousness of a growing person in extracurricular activities of general educational institutions], monograph, Drukarnia Madryd, Kharkiv, Ukraine, 176 p.

2. Burlaka, O. (2016), “Types of social assistance to orphans and children deprived of parental care“, *Entrepreneurship, Economy and Law*, no. 11, pp. 89–93.

3. Doktorovych, M.O. (2012), *Systema vykhovnoi roboty v dytiachykh budynkakh ta internatnykh ustanovakh* [System of educational work in orphanages and residential institutions], tutorial, Lenvit, Kyiv, Ukraine, 175 p.

4. Bezpalko, O.V. at al. (2010), *Kompleksna dopomoha bezdohliadnym ta bezprytulnym ditiam* [Comprehensive care for homeless children], methodical manual, Kalyta, Kyiv, Ukraine, 376 p.

5. Kryvachuk, L.F. (2011), “Family-based adoption forms of orphans and children deprived from parental custody”, *Theory and Practice of Public Administration*, iss. 3 (34), pp. 193–203.

6. Kuzmina, O.V. (2014), “Analysis of the peculiarities of vital activity and way of life of children in conditions of a boarding school”, *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, no. 9, pp. 264–273.

7. Natochii, A.M. (2014), “Theoretical foundations of education and social values in adolescents modern educational boarding schools in Ukraine”, *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, iss. 19, no II (9), pp. 90–93.

8. The procedure for the appointment and payment of state aid to families with children: the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 27, 2001 no. 1751 Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-%D0%BF> (access date June 25, 2019).

9. The subsistence minimum in Ukraine for social and demographic groups, available at: URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin> (access date June 25, 2019).

10. Saaty T.L. and Kearns K.P. (1991), *Analytical Planning. The organization of Systems*, Radio i sviaz, Moskva, 224 p.

11. Startseva, V.P. (2013), “Role of the family and boarding school as social institutions in the socialization of orphans in scientific research”, *Naukovi Chasopys National Pedagogical Dragomanov University. Series 19. Special Education and Psychology*, iss. 23, pp. 237-240.

12. Sultanova, N.V. (2017), *Diiialnist internatnykh zakladiv osvity v Ukraini (druha polovyna XX stolittia)* [Activities of boarding schools in Ukraine (second half of the twentieth century)], tutorial, KVNZ “Khersonska akademiia neperervnoi osvity”, Kherson, Ukraine, 167 p.

13. Shnyenko, O.S. (2013), “Modernization of financial and organizational mechanisms for providing social services to vulnerable categories of children”, *Finansy Ukrainy*, no. 12, pp. 42–52.